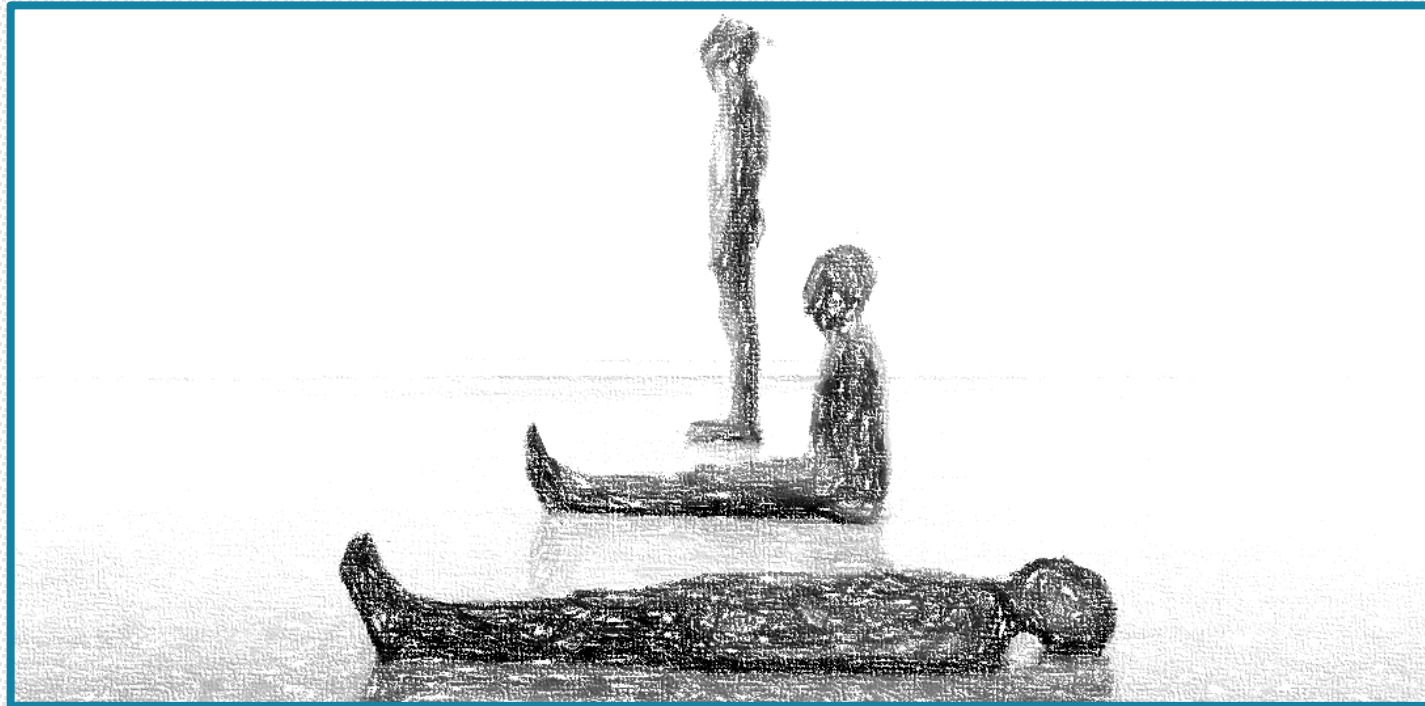

Van gevangen zitten tot geschreven staan

Houdingswerkwoorden met een voltooid deelwoord als complement

Maarten Bogaards (Universiteit Leiden)

bron afbeelding: antonygormley.com

Inhoud

- ! *Work in progress*
- ⇒ Vorm en functie van patronen van houdingswerkwoord + voltooid deelwoord
(*zitten, staan, liggen*)
- ❖ Nadruk op patronen die zich gedragen als hulpwerkwoord + complement
 - (1) *Totdat er in de VS poederbrieven opdoken, waarin het gevaarlijke anthrax zat verstoopt.*
 - (2) *Toch zijn er ook zinnen waarin de persoonsvorm verder van de rest van het idioom verwijderd staat.*
- ❖ **Structuur**
 - 1 Houdingswerkwoorden in het Nederlands
 - 2 Een vast patroon?
 - 3 Twee patronen en hun gedrag
 - 4 Methode: corpusonderzoek
 - 5 Voorlopige resultaten + openstaande kwesties

I Houdingswerkwoorden in het Nederlands

❖ *Posture verb (PV): zitten, staan, liggen*

⇒ Verrassend veel gebruiken in het Nederlands!

1 Postureel	(3)	<i>Ik <u>zit</u> niet graag.</i>
2 Locatief	(4)	<i>De boodschappen <u>zitten</u> in de tas.</i>
3 Copulatief	(5)	<i>Mijn neus <u>zit</u> al dagen verstopt.</i>
4 Progressief	(6)	<i>De kinderen <u>zitten</u> een spelletje te spelen.</i>
5 Quotatief	(7)	<i>Dus ik <u>zat</u> zo van, waar héb je het over?</i>
?? Voltooid deelwoord	(8)	<i>...de 15 Nederlanders die in Thailand <u>gevangen zitten</u>.</i>
	(9)	<i>Voor de bouwplannen <u>staat</u> 15 miljoen <u>gereserveerd</u>.</i>
	(10)	<i>Het dorp <u>ligt ingeklemd</u> tussen de snelweg en het bos.</i>

⇒ *Posture verb + Past participle: [PV + PP]*

2 Een vast patroon?

- ❖ *Posture verb + Past participle: [PV + PP]*
 - ❖ Haeseryn et al. (1997) en Broekhuis & Corver (2015): ‘min of meer vast patroon’ (m.n. *opgescheept zitten, geschreven staan, begraven liggen*; vgl. *betaald zetten, verschoond blijven*)
 - ❖ Cornelis & Verhagen (1995:51): ‘not purely idiomatic (contrary to what Haeseryn et al. 1984 [1997] seem to suggest) non-productive combinations’
- ⇒ Spanning in de literatuur: idiomatisch? productief?

3 Twee patronen en hun gedrag (I)

- ❖ *Posture verb + Past participle*: [PV + PP]
- ❖ Syntactische relatie tussen PV en PP?

(11) *Premier Balkenende staat gereserveerd tegenover een Turks lidmaatschap van de Europese Unie.*

(12) *Haar is gebleken dat 15 miljoen euro staat gereserveerd voor nieuwe bouwplannen.*

⇒ Afwijkend gedrag (11) en (12) in **werkwoordelijke eindgroep (WWE)**

- ❖ **Hoofdzin**: (11) PP mag WWE niet in, (12) wél;
- ❖ **Bijzin**: (11) PP mag WWE niet in, (12) wél (en er niet uit).

3 Twee patronen en hun gedrag (2)

- ❖ *Posture verb + Past participle*: [PV + PP]
- ❖ Afwijkend gedrag (11) en (12) in **werkwoordelijke eindgroep** (WWE)
 - ❖ **Hoofdzin**: (11) PP mag WWE niet in, (12) wél;
 - ❖ **Bijzin**: (11) PP mag WWE niet in, (12) wél (en er niet uit)

⇒ **Hoofdzin**

(11') ?? *Premier Balkenende staat tegenover een Turks lidmaatschap gereserveerd.*

(12') *15 miljoen staat voor nieuwe bouwplannen gereserveerd.*

⇒ **Bijzin**

(11'') * *...omdat premier Balkenende tegenover een Turks lidmaatschap staat gereserveerd.*

(12'') *...omdat 15 miljoen voor nieuwe bouwplannen staat gereserveerd.*

(11''') *...omdat premier Balkenende gereserveerd tegenover een Turks lidmaatschap staat.*

(12''') * *...omdat 15 miljoen gereserveerd voor nieuwe bouwplannen staat.*

3 Twee patronen en hun gedrag (3)

- ❖ *Posture verb + Past participle*: [PV + PP]
- ❖ Afwijkend gedrag (11) en (12) in **werkwoordelijke eindgroep** (WWE)
 - ❖ **Hoofdzin**: (11) PP mag WWE niet in, (12) wél;
 - ❖ **Bijzin**: (11) PP mag WWE niet in, (12) wél (en er niet uit)
- ❖ *Asymmetrische acceptabiliteit* ⇒ *Syntactische analyse*:
 - (11) *Premier Balkenende staat gereserveerd tegenover een Turks lidmaatschap van de Europese Unie.*
⇒ *gereserveerd* als **bepaling** (van gesteldheid) bij *staat*
 - (12) *Haar is gebleken dat 15 miljoen euro staat gereserveerd voor nieuwe bouwplannen.*
⇒ *gereserveerd* als **complement** bij *staat* (d.i. PV als hulpwerkwoord!)

3 Twee patronen en hun gedrag (4)

❖ *Posture verb + Past participle*: [PV + PP] ⇒ PP als bepaling of complement

⇒ Geïnteresseerd in hulpwerkwoord-complementpatroon: beperkingen?

⇒ Maar ook geïnteresseerd in verschil, vergelijk:

(13) ...*dat de dozen opgestapeld in de kamer staan*. [bepaling]

(14) ...*dat de dozen in de kamer staan opgestapeld*. [complement]

4 Methode: corpusonderzoek (I)

- ❖ *Posture verb + Past participle*: [PV + PP] ⇒ PP als bepaling of complement
⇒ Asymmetrische acceptabiliteit als **diagnostiek!**
- ❖ *OpenSoNaR Corpus of Written Dutch* (Oostdijk et al. 2013)
 - ❖ 500 miljoen woorden
 - ❖ Geschreven Nederlands, verschillende genres
 - ❖ Methodologische keuze: Nederlands-Nederlands
- ⇒ Zoekopdrachten [PV PP] en [PP PV], bijvoorbeeld:
[lemma="zitten" & pos="VV.*pv.*"] [pos="VV.*vd.*vrij.*"]
- ⇒ Zes zoekopdrachten

4 Methode: corpusonderzoek (2)

- ❖ *Posture verb + Past participle*: [PV + PP] ⇒ PP als bepaling of complement
⇒ Asymmetrische acceptabiliteit als **diagnostiek!**

- ❖ Zes zoekopdrachten

zoekopdracht	aantal <i>hits</i>
<i>zitten</i> PP	915
PP <i>zitten</i>	1.304
<i>staan</i> PP	2.595
PP <i>staan</i>	1.760
<i>liggen</i> PP	715
PP <i>liggen</i>	755
totaal	8.044

5 Voorlopige resultaten + openstaande kwesties (I)

❖ *Posture verb + Past participle: [PV + PP] ⇒ PP als complement*

<PP> <i>zitten</i> <PP>		
PP	<i>f</i>	%
<i>gevangen</i>	445	28%
<i>opgesloten</i>	240	15%
<i>verstoopt</i>	111	7%
<i>verborgen</i>	92	6%
<i>ondergedoken</i>	53	3%
<i>opgescheept</i>	46	3%
[overige]	615	38%
totaal	1602	100%

<PP> <i>staan</i> <PP>		
PP	<i>f</i>	%
<i>vermeld</i>	472	14%
<i>geschreven</i>	421	13%
<i>gepland</i>	248	7%
<i>beschreven</i>	205	6%
<i>opgesteld</i>	197	6%
<i>ingeschreven</i>	182	5%
[overige]	1661	49%
totaal	3386	100%

<PP> <i>liggen</i> <PP>		
PP	<i>f</i>	%
<i>begraven</i>	235	22%
<i>besloten</i>	144	13%
<i>opgeslagen</i>	84	8%
<i>ingeklemd</i>	64	6%
<i>bezaaid</i>	61	6%
<i>verborgen</i>	57	5%
[overige]	436	40%
totaal	1081	100%

5 Voorlopige resultaten + openstaande kwesties (2)

- ❖ *Posture verb + Past participle*: [PV + PP] ⇒ PP als complement
- ❖ ↑ type/token-ratio = ↑ lexicale verscheidenheid

<PP> <i>zitten</i> <PP>	
tokenfrequentie	1602
typefrequentie	156
token=type=1	75
type/token-ratio	9,7%

<PP> <i>staan</i> <PP>	
tokenfrequentie	3386
typefrequentie	227
token=type=1	112
type/token-ratio	6,7%

<PP> <i>liggen</i> <PP>	
tokenfrequentie	1081
typefrequentie	113
token=type=1	57
type/token-ratio	10,4%

- ⇒ Grote verscheidenheid aan typen + *one-offs*, maar ook zeer dominante combinaties
- ⇒ *Staan* lijkt het minst gevarieerd

5 Voorlopige resultaten + openstaande kwesties (3)

- ❖ *Posture verb + Past participle*: [PV + PP] ⇒ PP als bepaling of complement
- ⇒ Werkhypothesen: [PV + PP_{COMPL}] als
 - A. productief met idiomatische aspecten
 - B. resultatief: afronding PP **spil** in huidige toestand

A. Productief & idiomatisch

- ❖ Schijnbare nieuwvormingen, bv. ...*dat hij rondom een naakt gedrocht ligt geworsteld*.
- ❖ Thematische patronen:
 - ⇒ *zitten* gevangen (*opgesloten, vastgeklonken...*)
 - ⇒ *staan* geschreven (*getekend, getatoeëerd...*)
 - ⇒ *liggen* begraven (*ingeklemd, verscholen...*)

B. Resultatief

- ❖ Syntactisch gedrag correspondeert met lezing **PP&PV** (bep.) of **PP⇒PV** (compl.)
- (15) ...*dat ik verlamd op de baan stond*.
[verlamd & staan]
- (16) ...*dat het volk van schrik verlamd stond*.
[verlamd ⇒ staan]

5 Voorlopige resultaten + openstaande kwesties (4)

- ❖ Werkhypothesen: [PV + PP_{COMPL}] als
 - A. productief met idiomatische aspecten
 - B. resultatief: afronding PP **spil** in huidige toestand
 - ❖ Haeseryn et al. (1997) en Broekhuis & Corver (2015): ‘min of meer vast patroon’
(m.n. *opgescheept zitten, geschreven staan, begraven liggen*; vgl. *betaald zetten, verschoond blijven*)
 - ❖ Cornelis & Verhagen (1995:51): ‘not purely idiomatic (contrary to what Haeseryn et al. 1984 [1997] seem to suggest) non-productive combinations’
- ⇒ Bevestigt standpunt van Cornelis & Verhagen (1995): productieve constructie

5 Voorlopige resultaten + openstaande kwesties (5)

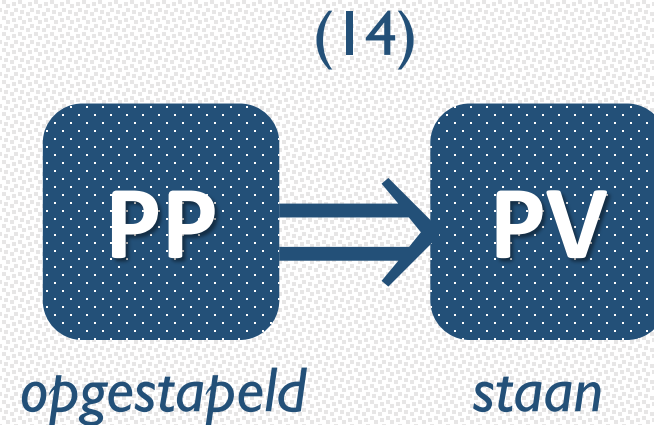
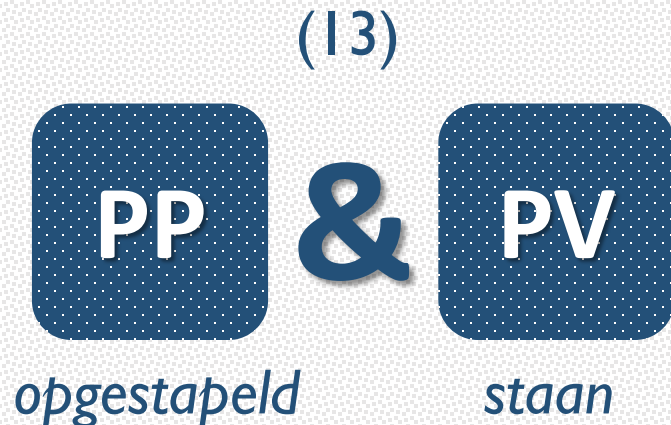
- ❖ Werkhypothesen: [PV + PP_{COMPL}] als
 - productief met idiomatische aspecten
 - resultatief: afronding PP **spil** in huidige toestand

- ❖ **Resultativiteit** geeft grip op eerder vraagstuk:

(13) ...dat de dozen opgestapeld in de kamer staan.

(14) ...dat de dozen in de kamer staan opgestapeld.

⇒ Wat is het verschil?

5 Voorlopige resultaten + openstaande kwesties (6)

⇒ Verrassend veel gebruiken in het Nederlands!

1	Postureel	(3)	<i>Ik <u>zit</u> niet graag.</i>
2	Locatief	(4)	<i>De boodschappen <u>zitten</u> in de tas.</i>
3	Copulatief	(5)	<i>Mijn neus <u>zit</u> al dagen verstopt.</i>
4	Progressief	(6)	<i>De kinderen <u>zitten</u> een spelletje te spelen.</i>
5	Quotatief	(7)	<i>Dus ik <u>zat</u> zo van, waar héb je het over?</i>
6	Resultatief	(8)	<i>...de 15 Nederlands die in Thailand <u>gevangen zitten</u>.</i>
		(9)	<i>Voor de bouwplannen <u>staat</u> 15 miljoen gereserveerd.</i>
		(10)	<i>Het dorp <u>ligt ingeklemd</u> tussen de snelweg en het bos.</i>

❖ Openstaande kwesties:

⇒ Verhouding tot passief (worden PP), perfectum (hebben/zijn PP) en copulatief (zijn PP)?

⇒ Diagnostiek onderscheidt resultatief niet van copulatief! (Maar: groen/rood?)

(17) ...dat het geld onder de vloer verstopt zit / zit verstopt.

(18) ...dat mijn neus al dagen verstopt zit / ?? zit verstopt.

Dank voor uw aandacht!

Vragen, opmerkingen?

Maarten Bogaards (Universiteit Leiden)
 maartenbogaards@gmail.com
 www.maartenbogaards.nl

- ❖ Openstaande kwesties:
 - ⇒ Verhouding tot passief (*worden* PP), perfectum (*hebben/zijn* PP) en copulatief (*zijn* PP)?
 - ⇒ Diagnostiek onderscheidt resultatief niet van copulatief! (Maar: groen/rood?)
 - (17) ...dat het geld onder de vloer verstoopt zit / zit verstoopt.
 - (18) ...dat mijn neus al dagen verstoopt zit / ??zit verstoopt.
 - ⇒ Inversie van locatie-gelocaliseerde met *met* en (resultatief!) prefix *vol-*:
 - (19) De zalen stonden volgestouwd met kostbare geschenken.
 - (20) We lopen over een terrein dat volgestapeld ligt met ijzeren balken en stutten.

Bibliografie

- Broekhuis, H. & N. Corver (2015). *Syntax of Dutch: Verbs and Verb Phrases. Volume 2*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Cornelis, L. & A. Verhagen (1995). Does Dutch really have a passive? *Linguistics in the Netherlands* 12(1), 49-60.
- Haeseryn, W., K. Romijn, G. Geerts, J. de Rooij & M. van den Toorn (1997). *Algemene Nederlandse Spraakkunst. Tweede, geheel herziene druk*. Groningen: Martinus Nijhoff Uitgevers.
- Oostdijk, N., M. Reynaert, V. Hoste & I. Schuurman (2013). The construction of a 500-million-word reference corpus of contemporary written Dutch. In P. Spyns & J. Odijk (eds.), *Essential Speech and Language Technology for Dutch: Results by the STEVIN-programme*, 219-247.